

Erfrecht voor leken

Korte uitleg van het erfrecht in begrijpelijke taal

Wat is erfrecht?

We zullen beginnen met een uitleg van de drie belangrijkste termen die in het erfrecht worden gebruikt:

De erflater = degene die is overleden.

De erfgenaam / de erven = degene(n) die door de wet of in het testament worden aangewezen om het vermogen van de erflater te erven.

De nalatenschap / de erfenis / de boedel = het vermogen van de erflater.

Wat is nu precies het vermogen van de erflater? Na het overlijden laat een erflater bezittingen (bijvoorbeeld een huis, inboedel en geld op de bankrekening) en/of schulden (bijvoorbeeld de hypotheekschuld of een lening bij de bank) na. Deze bezittingen en schulden van een erflater is zijn vermogen, en dus de erfenis.

Het erfrecht is opgenomen in boek 4 van het Burgerlijk Wetboek. Hierin wordt bepaald wat er na iemands overlijden met zijn of haar vermogen (de erfenis) moet gebeuren en op welke wijze dat moet worden afgewikkeld. In een testament kan van deze regels worden afgeweken.

Als er geen testament is opgemaakt, bepaalt de wet dus wie de erfgenamen zijn en wat zij krijgen. Dit heet het wettelijk erfrecht, ook wel het versterkerrecht genoemd.

Na het overlijden

Wanneer iemand is overleden moet worden nagekeken wie zijn erfgenamen zijn. Het is daarom van belang dat wordt uitgezocht of er een testament is opgesteld. Als de overledene een testament heeft gemaakt, dan worden immers in het testament de erfgenamen aangewezen. In het Centraal Testamenten Register (CTR) te Den Haag wordt opgenomen wie er een testament heeft gemaakt, op welke datum en bij welke notaris. Pas na het overlijden van de betreffende persoon kan bij het CTR worden gevraagd of diegene een testament had. Het testament zelf moet daarna worden opgevraagd bij de notaris die het testament heeft opgesteld. Deze notaris zal dit alleen geven aan erfgenamen of andere direct belanghebbenden. Als de overledene geen testament heeft, dan volgt uit de wet wie de erfgenamen zijn. Een erfgenaam dient in beide gevallen vervolgens te beslissen of hij/zij ook erfgenaam wil blijven (zie verder pagina 4).

Erfenis aanvaarden of verwerpen?

Als je een erfenis krijgt heb je als erfgenaam een aantal keuzes:

→ je kunt de erfenis zuiver aanvaarden

→ je kunt de erfenis verwerpen

→ je kunt de erfenis aanvaarden onder het voorrecht van boedelbeschrijving, ook wel beneficiaire aanvaarding genoemd

Als je niets met de overledene te maken wilt hebben, of als er alleen maar schulden zijn, is verwerpen een goede keuze.

Als je niet zeker weet of er schulden zijn, en je niet met je privé-vermogen aansprakelijk wilt worden voor deze schulden als blijkt dat er meer schulden zijn dan bezittingen (zoals bij zuiver aanvaarden gebeurt), kun je beneficiair aanvaarden. Je aanvaardt de erfenis dan onder de voorwaarde dat er een positief saldo is.

Het is belangrijk dat je je keuze maakt, voordat je iets met spullen uit de nalatenschap doet (dat kan namelijk als zuivere aanvaarding worden gezien). Neem dus nooit zomaar iets mee uit de erfenis (bijvoorbeeld alvast een armband omdoen) voordat je hebt aangegeven hoe je de erfenis aanvaardt.

Bij het verwerpen of beneficiair aanvaarden dien je deze keuze te doen bij de griffie van de rechtbank (en wel de rechtbank van de laatste woonplaats van de overledene). De kosten hiervan bedragen € 132 (als je het met meerdere erfgenamen doet ben je dat bedrag toch maar één keer verschuldigd).

Het wettelijke erfrecht

Als er geen testament is opgemaakt geldt het wettelijke erfrecht. De wet kent 4 groepen van erfgenamen:

1. De echtgenoot/geregistreerd partner en kinderen
2. Ouders, broers en zussen
3. Grootouders
4. Overgrootouders

Bij al deze groepen geldt de regel van plaatsvervulling: als een erfgenaam wel bestond maar al is overleden komen diens afstammelingen voor hem in de plaats.

Wanneer er niemand te vinden is in groep 1, ga je naar groep 2, etc. Dus als iemand overlijdt die geen partner en kinderen heeft, gaat zijn erfenis naar zijn ouders, broers en zussen.

Wanneer iemand is overleden en diegene tenminste een echtgenoot/geregistreerd partner en één kind achterlaat is de wettelijke verdeling van toepassing. De langstlevende echtgenoot/geregistreerd partner krijgt dan de hele erfenis (en mag dit ook opmaken). Het deel waar de kinderen recht op hebben wordt berekend in geld en dat krijgen zij pas als deze langstlevende echtgenoot is overleden.

Er is op bovenstaande wel een uitzondering. Als de langstlevende wil gaan hertrouwen, dan kunnen de kinderen een deel van de erfenis toch op hun naam krijgen. Zij moeten dan een beroep op een 'wilsrecht' doen. De langstlevende mag wel alles blijven gebruiken tot zijn/haar overlijden, maar is geen enig eigenaar meer. Met deze wilsrechten kunnen de kinderen voorkomen dat het vermogen van de ouders 'verdwijnt' naar een stiefouder.

Het testament

Met een testament kun je zelf bepalen wat er met je vermogen moet gebeuren als je komt te overlijden. Je kunt dus ook bepalen dat al je geld naar een goed doel moet.

Het testament wordt opgesteld door een notaris, en blijft geheim tot aan je overlijden (tenzij je het zelf al aan anderen wilt vertellen). Om een testament geldig te kunnen opstellen moet je wel wilsbekwaam zijn. Er worden veel rechtszaken gevoerd over de vraag of dementerende familieleden wel wisten wat ze deden toen ze bij de notaris zaten en hun testament lieten opstellen.

De meeste testamente worden opgesteld om te bepalen wie er erfgenamen zijn en wie niet (onterving), wie wat krijgt en welke persoon de nalatenschap mag afwikkelen (de executeur). Het wettelijk erfrecht zoals uitgelegd op pagina 5 wordt dus (geheel of gedeeltelijk) uitgesloten.

Een executeur kan alleen in een testament worden aangewezen, niet op een handgeschreven briefje of ander stuk. Het komt geregeld voor dat er problemen ontstaan tussen de executeur en een of meer erfgenamen of een onderfd kind. De meeste procedures hebben als inzet het laten ontslaan of het laten vervangen van de executeur omdat het niet botert of men niet tevreden is, het verkrijgen van rekening en verantwoording of een boedelbeschrijving (wat voert de executeur allemaal uit en wat hoort er allemaal bij de erfenis?), of het laten toetsen van de wijze van beheer door de executeur.

Onterven en de legitieme portie

Het staat iedereen vrij om in een testament een erfgenaam te onterven, ook je kind. Dit kan expliciet gebeuren, maar ook impliciet (bijvoorbeeld door maar één kind van de twee kinderen als erfgenaam aan te wijzen).

Als je als kind bent onterfd kun je wel aanspraak maken op je legitieme portie. Je wordt dan 'legitimaris' genoemd.

Als je informatie zoekt over de "legitieme portie", dan wordt vaak verteld dat de vordering de helft is van wat diegene normaal gesproken zou krijgen. Dit is echter niet juist.

De legitieme portie wordt berekend aan de hand van de zogeheten 'legitimaire massa'. De legitimaire massa wordt vastgesteld als volgt:

- + Wat had de overledene aan bezittingen op zijn overlijdensdatum?
- + Heeft de overledene schenkingen gedaan aan zijn kinderen en/of (in de laatste 5 jaren voor overlijden) aan derden?
- Hoeveel bedragen de schulden?

De uitkomst deel je door het aantal achtergelaten personen (echtgenoot en kinderen). Het resultaat deel je door 2. Dan weet je de hoogte van de legitieme portie. Het gaat dan alleen om een geldvordering. Je zult nooit aanspraak kunnen maken op goederen uit de nalatenschap.

De waarde van de giften gedaan aan het kind dat een beroep doet op de legitieme portie komen in mindering op zijn legitieme portie.

Er zal dus bij de vaststelling van de omvang van de vordering van de legitimaris in ieder geval stil moeten worden gestaan bij de vraag of in het verleden door de erflater giften aan het onterfde kind, andere afstammelingen, andere familieleden en/of derden zijn gedaan.

Met welke vragen kun je zoal terecht?

Moet je beneficiair aanvaarden, zuiver aanvaarden of verwerpen?

Hoe moet het testament worden uitgelegd?

Wat als de overledene dement was toen het testament werd opgesteld?

Er is een handgeschreven briefje met laatste wensen, is dat geldig?

Aan welke eisen moet de boedelbeschrijving voldoen?

Wat kun je doen als er een onvolledige boedelbeschrijving is waarop zaken missen?

Wat als een onterfde erfgenaam aanspraak maakt op de legitieme?

Hoe moet de legitieme portie worden berekend?

Is het in jouw geval zinvol om een aanvullend beroep te doen op je legitieme portie?

Wat kun je doen als niet iedereen meewerkt aan de verdeling?

Kun je een voorschot op de nog niet-afgewikkelde erfenis vragen?

Wat kun je doen als de executeur geen of te weinig informatie geeft?

Wat kun je doen als je geen vertrouwen hebt in de executeur?

De gevolmachtigde heeft opvallend veel bedragen opgenomen, wat kun je doen?

Is de volmacht wel geldig geweest als de volmachtgever begon te dementeren?

Wat zijn je mogelijkheden als informatie hebt gevraagd maar niet krijgt?

Wat zijn de opties als je wel informatie krijgt, maar te weinig of veel te laat?

Hulp of advies nodig in een erfrechtzaak? Neem dan vrijblijvend contact met ons op voor een afspraak!

072 51 11 435

©2017 mr. C. de Bie-Koopman

Erfrecht voor leken is samengesteld door De Erfrechtexperts, onderdeel van De Bie Advocaten te Alkmaar.

De gids is slechts informatief bedoeld.

Voor nadere informatie, vragen of toelichting kan contact worden opgenomen met:

De Erfrechtexperts / De Bie Advocaten

Kennemerstraatweg 107A

1814 GE Alkmaar

072 5111435

www.advocatendebie.nl

